

THE EUROPEAN DISCOVERY OF CHINA

POMPEU FABRA UNIVERSITY BARCELONA

LA XINA EN EL PUNT DE MIRA

L'ARRIBADA DELS PORTUGUESOS A L'ÀSIA

Comencem amb un any sense cap significat especial per a la història mundial: el 1434. Aquest és l'any de la retirada definitiva de la flota de Zheng He. Aquest any, els xinesos abandonen l'oceà Índic, creuen l'estret de Malacca per última vegada i renuncien als seus vaixells lligats a les conques dels rius de la Xina.

El mateix any, l'explorador portuguès Gil Eannes voreja els perillosos corrents del cap Bojador i arriba al continent africà, al sud de l'àrea de control musulmà. Portava un sol vaixell, una tripulació reduïda i el suport total del seu rei. L'èxit de la seva expedició va marcar el principi de l'exploració portuguesa d'Àfrica.

D'aquí en endavant, els portuguesos es faran a la mar al sud per les costes africanes. L'any 1434 marca el punt decisiu de divergència entre els futurs xinès i europeu. Una carta de navegació portuguesa de 1502, el planisferi de Cantino, detalla minuciosament el "modus operandi" dels portuguesos.

La carta va ser dibuixada quan els portuguesos ja havien arribat a l'Índia i quan la línia del Tractat de Tordesillas, que dividia les parts castellana i portuguesa del món, ja havia sigut dibuixada. Com era encara habitual al segle XV, la carta situa Jerusalem al centre, mentre que la ciutat que sembla dominar tot el comerç mediterrani és Venècia.

Però l'atenció portuguesa se centrava a l'Atlàntic. A la costa d'Àfrica, a Sierra Leone, l'estil de colonització portuguès és ben visible. Una fortalesa gran i emmurallada, erigida entre cabanes africanes, protegeix el comerç portuguès. Fora de la fortalesa, les terres són treballades per esclaus negres.

Els vaixells esclavistes els portaran a través de l'Atlàntic per vendre'ls a les plantacions de sucre, que són representades ricament a la costa brasilera. Per les costes d'Àfrica, els portuguesos primer buscaven pesca; després, riqueses, com l'or i l'ivori, i més endavant, especialment quan ja havien assegurat el Brasil, buscaven esclaus.

Els objectius portuguesos van prendre un nou rumb quan van veure que creuar les zones tropicals i equatorials no comportava risc, i quan l'any 1488 Bartolomeu Dias creua el punt sud d'Àfrica i es troba a l'oceà Índic.

L'any 1498, Vasco da Gama atraca a Calicut, amb l'ajut d'un pilot local competent de Malindi, familiaritzat amb les rutes del monsó.

Vasco da Gama va assegurar a uns indis bocabadats que havia "vingut en busca de cristians i d'espècies": Però aquells que el seguien de prop, com Alburquerque, es van basar en la superioritat tècnica dels seus vaixells i armes de foc per garantir que els descobriments continuaven i que el seu impacte fos durador.

Les embarcacions portugueses portaven un armament impressionant. La seva artilleria aèria, que disparava a través d'espitlleres, convertia els seus vaixells en fortalezes flotants inexpugnables.

Els vaixells portuguesos, i després tots els altres vaixells europeus occidentals, van assegurar la superioritat naval a l'Orient, que duraria segles. Això explica el menyspreu continu dels europeus cap als vaixells xinesos, que els jesuïtes personificaran a la fi del segle XVI.

L'imperi portuguès era un imperi predominantment marítim i comercial, protegit per les característiques fortalezes portugueses que van emergir per totes les rutes del monsó de l'oceà Índic. Goa va ser conquerida l'any 1510 i va esdevenir el centre de l'Àsia portuguesa.

Els portuguesos ja havien assegurat Ormuz a la porta del golf Pèrsic, i es dirigien cap a Malacca, que va ser conquerida l'any 1511. Un cop van fer-se amb Malacca, el camí cap a les Illes de les Espècies i els mars de la Xina van obrir-se als portuguesos. El mapa de Cantino és també el primer a reduir significativament la mida d'Àsia fins a una proporció més acurada.

Els portuguesos ja eren conscients de la importància dels comerciants xinesos a les aigües orientals. L'any 1508, el rei dom Manuel, que es preparava per conquerir Malacca, ja havia ordenat reunir informació sobre els xinesos, dient "pregunteu sobre els xijns, el lloc d'on vénen i com de lluny es troba".

Estava interessat en primer lloc pel seu comerç i en segon lloc per la seva capacitat militar, tot i que també volia saber sobre la seva religió, sobretot per aclarir si serien aliats o enemics.

Des de Malacca, els portuguesos van arribar a les Moluques, és a dir, les Illes de les Espècies, l'any 1513. Però les espècies no els van desviar del seu camí cap a la Xina, i l'any 1514, uns exploradors portuguesos que anaven pel seu compte van dirigir els seus vaixells cap a la Xina.

Des del primer moment, els xinesos van ser vistos com essencialment diferents dels nadius africans i americans que els exploradors trobaven allà on anaven.

Ja l'any 1515, un dels descobridors va afirmar que els xinesos eren "de la nostra qualitat" ("di nostra qualità"), tot i que una mica lletjos i amb uns ulls massa petits per al gust portuguès.

Al seu torn, els xinesos tenien una percepció estètica negativa dels occidentals, dels quals consideraven que tenien ulls de gat, boca d'àguila..., la cara del color de cendra blanca i una barba espessa i arrissada.